

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ตระหนักโดยทั่วไป เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของชาติ เพราะ เด็ก และ เยาวชน เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและแนวคิดตลอดจนวิถีการปฏิบัติต่าง ๆ จากผู้ใหญ่ หรือ เป็นผู้รับผิดชอบทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมต่อจากผู้ใหญ่ นั่นเอง ดังนั้นคุณภาพของเด็กและ เยาวชน ในปัจจุบันจึง เป็น เครื่องชี้บ่งถึงความ เจริญ หรือ ความ เสื่อมของสังคมและประเทศชาติในอนาคตได้

การที่เด็กจะ เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้โดย ไม่ ต้องกังวลใจนั้น ต้องอาศัยครอบครัวคอยช่วยตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดย เด็กจะต้องได้รับความสัมพันธ์อันดี และได้รับการเอาใจใส่จากบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกปลอดภัย เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ตลอดจนมองเห็นคุณค่า ในตนเองด้วย แต่ในสังคมปัจจุบัน มีปัญหาอันเนื่องมาจากปัญหาครอบครัวมากมายและส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ที่พบเห็นอยู่ชัดเจนได้แก่ ข้อมูลแสดงอัตราการหย่าร้างของคู่สมรสในกรุงเทพฯ ของกองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2530: 68) จากการสำรวจพบว่าในปี พ.ศ. 2529 มีการจดทะเบียนสมรสทั้งสิ้น 38,754 คู่ และมีผู้จดทะเบียนหย่า 9,706 คู่ หรือ คิดในอัตราร้อยละ 25.05 ของผู้จดทะเบียนสมรส และจากรายงานการประชุมสัมมนา เรื่องปัญหาครอบครัวโดยชมรมความมั่นคงของครอบครัวเชียงใหม่ (2526: 2) สรุปได้ว่า สาเหตุของการหย่าร้างกัน นอกจากมีผลกระทบกระเทือนทางจิตใจและการดำเนินชีวิตของผู้ที่หย่าร้างเอง แล้ว ยังมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของลูก ๆ และสมาชิกอื่นของครอบครัวอีกด้วย

นอกจากนั้น ยังพบว่าเด็กและเยาวชนของชาติจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมไม่ถูกต้อง จากผลการปฏิบัติงานของกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน กรมตำรวจ (2530 - 2531 : อัศสำเนา) สรุปได้ว่าในระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 30 ธันวาคม 2530 มีนักเรียน ประพฤติคนไม่สมควร มีจำนวนทั้งสิ้น 2,376 คน เยาวชนประพฤตินไม่สมควรมีจำนวนทั้งสิ้น 1,551 คน และในระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 30 ธันวาคม 2531 พบว่านักเรียนประพฤติน คนไม่สมควรมีจำนวนทั้งสิ้น 2,533 คน เยาวชนประพฤตินไม่สมควรมีจำนวนทั้งสิ้น 1,422 คน จากการประพฤตินไม่สมควรดังกล่าว พบว่า ได้ประพฤตินไม่ถูกต้องเรียงตามลำดับ ได้ดังนี้ เทียวเตรเกินเวลา 22.00 น. ก่อการทะเลาะวิวาท เข้าไปในสถานมิลเลียด หลบหนีการเรียน ดมทินเนอร์ เป็นต้น และจากการรวบรวมสาเหตุของการประพฤตินไม่สมควร แก่สภาพส่วนใหญ่เกิดจากการที่เด็กและเยาวชนมีปัญหาขัดแย้งกับครอบครัว นอกจากนี้ยังมี ปัญหาที่เป็นภัยสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติ คือ ปัญหายาเสพติด เพราะยาเสพติด จะทำลายผู้เสพย์ทั้งร่างกาย จิตใจ ก่อเกิดปัญหาตามมา ได้แก่ ก่ออาชญากรรม ลักทรัพย์ ปล้น ژی ข่มขู่บังคับซึ่งเป็นที่น่าห่วงใยว่า ผู้คิดยาเสพติดส่วนมากคือ เด็กและเยาวชน ไชยยศ เหมะรัชตะ (2528 : 133-134) ได้ศึกษาพบว่าอายุของผู้คิดยาเสพติดส่วนมากคือ เยาวชน รองลงมาคือ นักเรียน อันดับสุดท้ายคือ ประชาชนทั่วไป และศึกษาพบว่าเยาวชนคิดยาเสพติดนั้นเป็นเพราะ ต้องถูกทอดทิ้ง พ่อแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาให้กับลูก ๆ

จากสภาพปัญหาสังคมในปัจจุบันดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องในหน้าที่ ของครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญยิ่ง พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ (2518 : คำนำ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวมีความสำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์เรา ไม่ใช่ สำคัญแต่เพียงในชีวิต เป็นคน ๆ ไป แต่เป็นความสำคัญในชีวิตของชาติ เพราะว่าความเรียบร้อย รารรื่น ความมั่นคงแข็งแรง ความสมบูรณ์ไพศาลของครอบครัว ย่อมหมายถึง ความเรียบร้อย ความมั่นคงแข็งแรง และความสมบูรณ์ไพศาลของประเทศชาติ ครอบครัวไม่ใช่อะไรอื่น คือส่วน ย่อยของชาตินั้นเอง บุญถิ่น อัศถากร(2517 : คำนำ) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของ ครอบครัวไว้ว่า เป็นที่ยอมรับว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญหลายด้านในสังคม และเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การทะนุถนอม เลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนแก่สมาชิกใหม่ เพื่อเรียนรู้ที่จะ อยู่ร่วมกันในสังคม ครอบครัวมีบทบาทและความรับผิดชอบอย่างใหญ่หลวงต่อชีวิตและการพัฒนา ของเด็กตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงการดำรงชีวิตต่อไปข้างหน้า นอกจากนี้สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529 : 15)

ได้กล่าวถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวว่า เป็นสถาบันพื้นฐานที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการอบรมขัดเกลาเด็ก (Socialization) เพื่อให้สมาชิกของสังคมมีแบบอย่างความประพฤติตามที่สังคมคาดหวังไว้

ดังนั้นเด็กและเยาวชนในวันนี้จะมีคุณภาพ สามารถที่จะ เป็นกำลังของชาติหรือ เป็นประโยชน์คือสังคมมากน้อยเพียงใด ตลอดจนจะเป็นคนดี หรือคนชั่ว เป็นคนกล้าหาญหรือขลาดกลัว สามารถพึ่งตัวเองได้หรือไม่นั้น ย่อมเป็นคุณลักษณะที่ได้รับการอบรมมาแต่เด็กในครอบครัวของคนไม่น้อยกว่าธรรมชาติของคน ๆ นั้น หรือการอบรมจากสถานศึกษาภายนอก การที่สถาบันครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ถูกต้องสมบูรณ์นั้น สาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ตระหนักในความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของคน ตลอดจนขาดการเตรียมพร้อมเพื่อการมีชีวิตคู่ บุญถิ่น อัตถากร (2517 : 52) ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตครอบครัวว่า ไม่ใช่ของง่าย ต้องการวิธีการ และลักษณะนิสัยพิเศษที่จะช่วยให้อยู่ร่วมกันด้วยดี ซึ่งหมายถึง ต้องมีการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัว นอกจากนั้นการที่มีการจัดตั้งองค์การต่าง ๆ ขึ้นในประเทศทั้งที่เป็นองค์การรัฐบาลและเอกชน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ของครอบครัว ดังนั้นสถานศึกษาซึ่งรับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันแก้ไขปัญหาลักษณะเช่นกัน ควรจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับ "การศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัว" (Family Life Education) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว เพื่อให้เกิดความตระหนักและมีทัศนคติในทางรับผิดชอบ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ความบทบาทและหน้าที่ในฐานะที่ตน เป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีบทบาทในการตอบสนองจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัว ดังจุดประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (2524 : 64) ข้อ 5 ระบุไว้ว่า "เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศชาติ และประชาคมของโลก" นอกจากนั้น เลียนวาร์ค เอส เคนเวอร์ธีย์ (Leonard S. Kenworthy, 1962 : 3) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นวิชาที่ช่วยให้เด็กมีความเข้าใจถึงมนุษย์และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ของมนุษย์ชาติอื่น ๆ โดยคาดหวังที่จะให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม โดยจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการ (Integrated) ด้วยการนำเนื้อหาการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวกับวิชาสังคมศึกษา

มาบูรณาการเข้าด้วยกันให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของผู้เรียน ตลอดจนเหมาะสมกับค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัย "การนำเสนอ โปรแกรมบูรณาการการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวกับวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชา สังคมศึกษาโดยบูรณาการการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัว เพื่อให้ผู้เรียนได้มีชีวิตครอบครัวที่มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอ โปรแกรมบูรณาการการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวกับวิชาสังคมศึกษา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกเป็นโปรแกรมบูรณาการการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวกับวิชา สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นโปรแกรมที่บูรณาการ เฉพาะ เนื้อหาการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวกับ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ในหัวข้อที่สอดคล้องและบูรณาการเข้ากันได้ เพื่อเป็นแนวทางในการการสอนสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัว หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญ โครงสร้าง บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในฐานะที่เป็นหน่วยสังคมปฐมภูมิและเป็นพื้นฐานของสังคมส่วนรวม ซึ่งมีอิทธิพลต่อโครงสร้าง ความมั่นคง และการพัฒนาของสังคมส่วนรวมคือ ประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ศึกษาถึงลักษณะและองค์ประกอบของครอบครัวที่ดี และมีคุณภาพ บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและ เศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตครอบครัวตลอดจนศึกษาแนวทางในการสร้างชีวิตครอบครัวที่มีคุณภาพ โดยมุ่งที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในบทบาทตามสถานภาพของตน มีความสามารถที่จะสร้างชีวิตและครอบครัวของตนให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับสภาพสังคมและ เศรษฐกิจ

วิชาสังคมศึกษา หมายถึง เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ วิชา ส 101 ส 102 ประเทศของเรา วิชา ส 203 ส 204 เพื่อนบ้านของเรา วิชา ส 305 ส 306 โลกของเรา

โปรแกรมบูรณาการการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวกับวิชาสังคมศึกษา หมายถึง แผนปฏิบัติการสอนโดยนำเนื้อหาการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวกับวิชาสังคมศึกษามาผสมผสานกัน โดยจัดเนื้อหาทั้งหมดที่นักเรียนจะต้องเรียนในแต่ละระดับชั้นให้เป็นหน่วย ซึ่งเมื่อนักเรียนเรียนจบแต่ละหน่วยแล้วจะเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้จัดทำหลักสูตร จะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรสังคมศึกษา โดยบูรณาการการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัวให้เหมาะสมกับโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษาในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยบูรณาการการศึกษาเพื่อชีวิตครอบครัว
3. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะค้นคว้าวิจัย เรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป